

Marta Galceran-Vercher

Investigadora principal, Programa Ciutats Globals, CIDOB
@martagalceran

Agustí Fernández de Losada

Director i investigador sènior, Programa Ciutats Globals, CIDOB
@AgustiFdeLosada

Malgrat que l'agressió russa a Ucraïna sembla haver tornat a connectar una part de la ciutadania amb el projecte europeu, el suport a partits euroescèptics no ha parat de créixer i ha aconseguit nivells crítics a bona part dels estats membres de la Unió Europea (UE). L'euroescèpticisme té una geografia variable i s'expressa de manera contundent en alguns territoris més deprimits, perifèries marcades per la falta d'oportunitats, especialment a entorns rurals. La bretxa urbanorural descriu en bona part allò que alguns autors han denominat la *geografia del descontentament* a Europa (CoR, 2024). Entendre i abordar les arrels d'aquest descontentament pot ser clau per a l'esdevenidor de la UE després de les eleccions del proper mes de juny.

L'arrel del descontentament a Europa

El malestar existent a moltes regions europees s'explica per diversos factors, que varien des dels elements culturals (proporció de persones grans, baixos nivells d'educació, desequilibris migratoris), passant pels econòmics (taxes de riquesa o d'ocupació), fins als geogràfics (densitat de població o qualitat dels serveis públics als quals es té accés).

El creixement econòmic a la UE es concentra fonamentalment als grans centres urbans, cosa que s'explica, en essència, pels beneficis econòmics que es vinculen amb l'aglomeració i la densitat. El diferencial en termes de PIB *per capita* entre les grans ciutats i els sistemes de ciutats intermèdies i les zones rurals és significatiu en la majoria dels països de la Unió. Les primeres compten amb les infraestructures més avançades, tenen major capacitat per atreure inversions, innovació i talent i, per tant, ofereixen millors oportunitats i sous. Les últimes, per contra, lideren els rànquings de l'estancament i de la falta de progrés econòmic.

La bretxa en termes de prosperitat que existeix entre centres urbans i zones rurals es reproduïx també en la confiança que la ciutadania expressa envers allò que és públic i, especialment, respecte a la Unió Europea (Dominicis et

Una part molt important del descontentament cap al projecte europeu es concentra a les regions que pateixen un declivi de llarg abast; regions que han vist com augmentava la desocupació, com els joves i el talent marxaven, com els serveis públics eren cada vegada més deficients, i com les normalment escasses infraestructures es deterioraven.

al., 2020). Una part molt important del descontentament cap al projecte europeu es concentra a les regions que pateixen un declivi de llarg abast; regions que han vist com augmentava la desocupació, com els joves i el talent marxaven, com els serveis públics eren cada vegada més deficients, i com les normalment escasses infraestructures es deterioraven. Un descontentament que no té únicament arrels econòmiques, i que se sustenta també en un sentiment de marginació política i social que s'accentua quan aquestes regions es comparen amb les més desenvolupades i pròsperes, la qual cosa pot derivar en una polarització territorial preocupant.

Diversos indicadors apunten a un increment del sentiment euroescèptic en els últims anys. Un dels més clars se situa en el suport als partits que, de manera més o menys oberta, s'han posicionat en contra de la Unió Europea. Ja sigui en contra del projecte en el seu conjunt o d'alguna de les polítiques que s'impulsen des de Brussel·les en àmbits crítics com poden ser el canvi climàtic o les migracions. El suport a partits euroescèptics s'ha incrementat de manera dràstica durant els últims 20 anys, passant del 6,9% dels vots emesos en eleccions nacionals el 2003 a un 28,5% el 2023 (Rodríguez-Pose *et al.*, 2023).

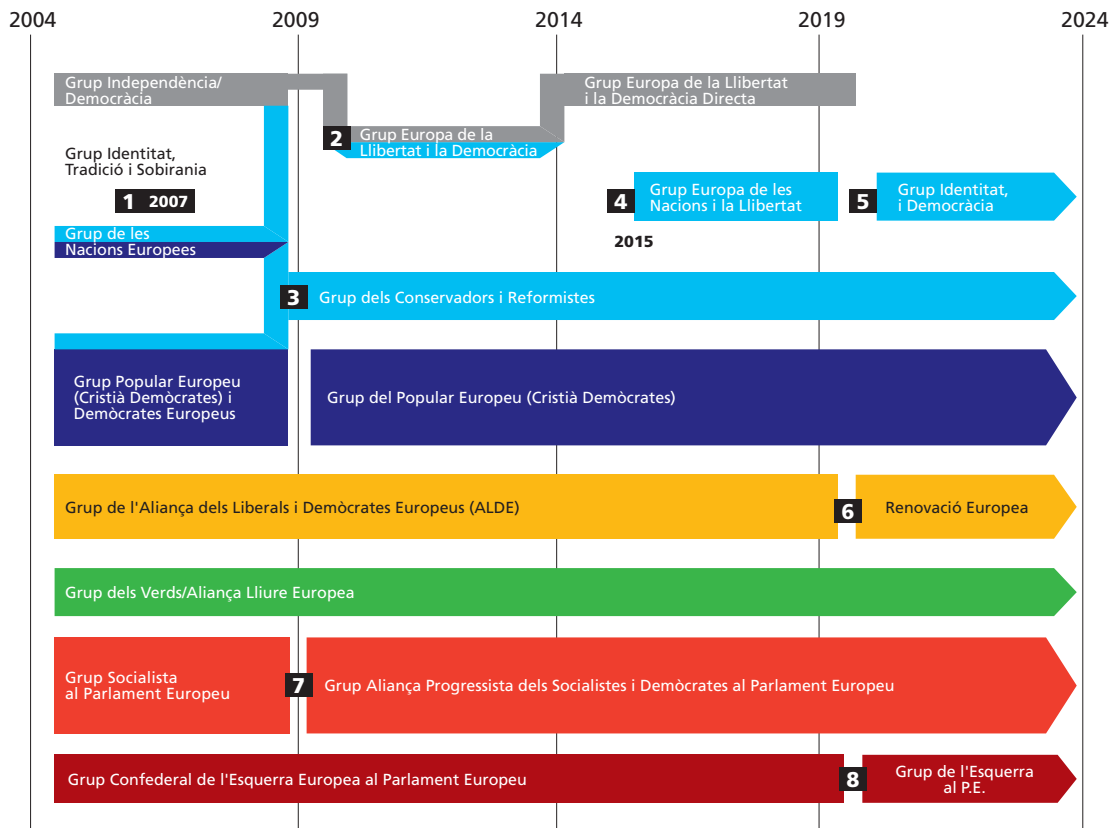
Una anàlisi detallada d'aquest vot permet observar la bretxa entre el món urbà i el rural. A la majoria dels països de la UE el vot euroescèptic es concentra fonamentalment a les zones rurals i als territoris intermedis. Això és així a països en els quals els partits euroescèptics han obtingut en els darrers anys molt bons resultats a les eleccions subnacionals i nacionals com és el cas d'Itàlia, Hongria, Polònia o Eslovàquia. Però també a països de tradició europeista, com ara Alemanya, on el vot a la puixant Alternativa per a Alemanya (AfD, per les seves sigles en alemany) es concentra a les zones menys pròsperes de l'est del país; o als Països Baixos, Portugal o Estònia, on les poques regions amb més d'un 30% de vot euroescèptic eren predominantment rurals. Al pol oposat, grans ciutats pròsperes i capitals com les dels quatre països que integren el Grup de Visegrad han esdevingut, en molts casos, espais de resistència. La gran excepció és França, on el vot euroescèptic és transversal.

Ateses aquestes circumstàncies, i davant la imminència d'unes eleccions al Parlament Europeu que poden marcar una fita en els resultats de les forces euroescèptiques, i condicionar de manera molt rellevant les polítiques que s'impulsen des de la UE, és urgent avaluar les respostes que es poden donar per contrarestar aquest descontentament, i confirmar la necessària cooperació entre zones rurals, territoris intermedis i aglomeracions urbanes.

La política de cohesió i altres propostes per atacar el descontentament

Existeix cert consens en el fet que una de les opcions més eficaces per combatre el malestar social és generar estratègies de desenvolupament sòlides per a les àrees més endarrerides (Rodríguez-Pose i Dijkstra, 2021). I això és precisament el que porten intentant les institucions europees des que es va iniciar la política de cohesió a finals dels anys vuitanta, coincidint amb l'entrada de Grècia, Espanya i Portugal a la UE. Aquesta no és una aposta menor: per al període 2021-2027 representa un terç de tot el pressupost de la Unió.

Qui vol votar amb mi? Dues dècades d'evolució dels grups polítics al Parlament Europeu (2004-2024)

1 *Identitat, Tradició i Sobirania.* Grup d'extrema dreta nascut el gener de 2007 i desmembrat el novembre del mateix any, després d'unes declaracions ofensives d'Alessandra Mussolini respecte als seus socis del Partit de la Gran Romania.

2 Es forma el Grup *Europa de la Llibertat i la Democràcia*, una coalició d'11 partits composta principalment per membres del Partit per la Independència del Regne Unit (en anglès, UKIP) i de La Lega italiana. El juny de 2014 perd nou membres i es refunda sota les sigles de Grup Europa de la Llibertat i la Democràcia Directa (en anglès, EFDD).

3 Es funda el Grup *dels Conservadors i Reformistes Europeus* (en anglès, ECR), de caràcter euroescèptic, antifederalista, de dreta i, cada cop més, d'extrema dreta, especialment després del Brexit i de la sortida dels conservadors britànics de les seves files.

4 Arran d'un primer intent frustrat de formar un grup estable d'extrema dreta després de les eleccions de 2014, emparat per Marine Le Pen, Matteo Salvini i Geert Wilders, finalment el juny de 2015 neix el Grup *Europa de les Nacions i la Llibertat*, compost, entre altres, pel Front Nacional francès i l'extrema dreta austríaca i neerlandesa.

5 Amb vista a les eleccions de 2019, el Grup Europa de les Nacions i la Llibertat es refunda com a Grup *Identitat i Democràcia* (en anglès, ID), amb la concurrència de partits de deu estats membres, entre ells, la Lega italiana, el Front Nacional (FN, actualment Rassemblement National –RN–) francès i Alternativa per Alemanya (en alemany, AfD).

6 Partint del Grup de l'Aliança dels Liberals i Demòcrates Europeus (en anglès, ALDE), el grup liberal es refunda com a *Renew Europe* (Renovació Europea), per convergir amb les candidatures del partit Renaissance, del president Macron.

7 El grup canvia oficialment de nom i passa a dir-se Grup *Aliança Progressista dels Socialistes i Demòcrates* al Parlament Europeu (S&D).

8 El grup canvia oficialment de nom i passa a dir-se Grup *L'Esquerra* (The Left) al Parlament Europeu (GUE/NGL).

Font: elaborat per CIDOB.

Només quatre dels actuals grups polítics europeus inclouen referències directes o indirectes a la política de cohesió o a la dimensió territorial de les polítiques europees als seus programes electorals.

Considerant el potencial de la política de cohesió, semblaria que reforçar-la com a instrument per donar resposta al declivi econòmic i industrial a les regions d'ingressos mitjans, podria ajudar a fer front al creixent euroescepticisme. Aquesta és també la conclusió d'un [informe publicat recentment per la Comissió Europea](#), on es destaca la necessitat d'oferir propostes específiques i diferenciades per als habitants de les ciutats més petites, els pobles i les zones rurals, especialment amb vista a garantir els mateixos serveis públics de què gaudeixen els habitants de les grans ciutats.

En aquest context, sorprèn que només quatre dels actuals grups polítics europeus incloguin referències directes o indirectes a la política de cohesió o a la dimensió territorial de les polítiques europees als seus programes electorals. Existeixen, a més, disparitats significatives entre ells pel que fa a la importància que adquireixen les qüestions vinculades al desenvolupament urbà i rural. Així, trobem des de referències una mica vagues a la necessitat de «superar les disparitats econòmiques i socials entre les regions d'Europa» (l'esquerra) i «prioritzar la inversió en la modernització i la convergència de les regions més desateses» (Els Verds), a al·lusions explícites a la necessitat de seguir implementant la política de cohesió (els socialistes), encara que sense fer distinció de com hauria de ser aplicada de manera diferenciada a ciutats i zones rurals.

La presència més aviat tímida de la política de cohesió i les qüestions de desenvolupament rural en els programes electorals dels partits d'esquerres i de centreesquerra, contrasten amb el pes que li donen els populars¹, que li dediquen un apartat sencer. Parlen de «convertir la fugida de cervells en guany de cervells» i es comprometen a treballar perquè no hi hagi «ciutadans de primera i de segona» a través d'una política de cohesió que tingui en compte els interessos de les zones rurals i les urbanes per igual. També són els únics que es refereixen explícitament a millorar les sinergies entre el món rural i l'urbà, tancant així les bretxes existents.

El Partit Popular Europeu proposa fins i tot un pla específic per a les zones rurals al seu manifest. Això obeeix a una estratègia a llarg termini per donar pes a les qüestions rurals i [presentar-se com el partit defensor](#) dels agricultors i els interessos rurals. Per als populars, «les àrees rurals no són la perifèria, sinó el cor d'Europa». En aquest sentit, cal recordar que les zones rurals i periurbanes [ocupen el 80%](#) de la superfície de la Unió Europea, tot i que només suposin el 30% de la seva població.

1. Entre els partits de l'eix de les dretes, el Partit Popular Europeu és l'únic que, en la seva proposta política, planteja solucions als problemes de l'Europa rural, establint una certa connexió amb l'Europa urbana. El grup dels Conservadors i Reformistes Europeus no ho inclouen al seu programa, i simplement es refereixen vagament a la necessitat de tenir «serveis públics eficients i moderns, així com sensibilitat a les necessitats tant de les comunitats rurals com urbanes». D'altra banda, els partits de dreta radical que conformen el Grup Identitat i Democràcia obvien qualsevol referència a aquesta qüestió al seu programa.

Les tensions entre l'agenda per a la transició ecològica europea i els interessos dels habitants dels territoris rurals també expliquen part del descontentament existent. En aquest sentit, cal destacar l'esforç que els partits d'esquerres fan als seus programes electorals per contrarestar la narrativa que el Pacte Verd Europeu va en contra dels agricultors. Així, Els Verds deixen clar que la transformació verda hauria d'anar de bracet d'una política de cohesió social forta per «garantir que totes les regions d'Europa se'n beneficien». En la mateixa línia, per als socialistes, «la lluita pel Pacte Verd Europeu és també una lluita per millorar la vida dels agricultors», i, en aquest sentit, al seu programa electoral parlen de la necessitat d'oferir-los suport financer i tècnic per aconseguir els objectius de la transició ecològica.

L'aposta climàtica dels partits d'esquerra contrasta, tanmateix, amb les posicions més moderades, o obertament negacionistes, de la dreta europea.

En aquest sentit, el Partit Popular apunta a una moderació en l'ambició del Pacte Verd Europeu, especialment en allò que pot tocar directament l'Europa rural. Una primera mostra d'això es va donar fa uns mesos, quan el Partit Popular Europeu va expressar la seva oposició a dues propostes fonamentals del Pacte Verd Europeu: la [regulació per a un ús sostenible dels pesticides](#) i la [regulació per a la restauració de la naturalesa](#). Esgrimeixen com a argument que aquestes regulacions poden amenaçar la seguretat alimentària de la UE a llarg termini, que persegueixen objectius massa ambiciosos i que suposen una càrrega injusta sobre els agricultors quan precisament no passen per un bon moment.

A tall de conclusió

Les protestes recents dels agricultors a moltes capitals europees, incloent-hi, per descomptat, Brussel·les, ofereixen una imatge nítida d'aquesta geografia del descontentament. Al malestar expressat per aquest sector amb les polítiques comunitàries, i especialment amb la burocràcia que emana de les institucions europees i les prohibicions que comporta l'aposta climàtica, se li suma la bretxa creixent que existeix entre les zones urbanes més pròsperes i dinàmiques i els territoris rurals desfavorits i estancats. El sentiment d'abandó i enuig explica en bona part que aquests últims concentrin, en la majoria dels països europeus, el vot a les diferents expressions de l'euroescepticisme.

La [majoria dels experts](#) coincideixen a assenyalar que la política de cohesió continua sent l'instrument més adequat per abordar aquest descontentament i les bretxes entre el món urbà i el rural que l'expliquen. No deixa de sorprendre, tanmateix, la timidesa amb la qual els grups de l'esquerra aborden el tema i la poca transcendència que donen a l'agenda urbana. Si bé aquesta desatenció es pot explicar pel fet que les ciutats generalment concentren bona part del [vot progressista](#), contrasta que la dreta sí que té molt en compte la política de cohesió com a principal eina per afavorir la convergència territorial i cuidar les zones rurals, on compten amb un graner de vots més gran.

El descontentament del món rural amb les polítiques climàtiques sembla haver sumat una part de la dreta tradicional al bloc del negacionisme climàtic, o, si més no, dels que demanen moderar l'ambició mostrada per la UE durant els darrers anys. Si tenim en compte que l'acció climàtica és, segons [dades d'Eurocities](#), la principal prioritat expressada pels alcaldes de les ciutats europees més importants, els nous equilibris de poder que sortiran de les eleccions del mes de juny poden situar l'agenda urbana en un context de dificultat. Si a això hi afegim les tendències recentralitzadores en què Europa s'ha endinsat els darrers anys, l'escenari que s'obre a l'horitzó no és gaire encoratjador.

Referències bibliogràfiques

CoR (European Committee of the Regions). *Rural areas and the geography of discontent*. Brussel·les: Unió Europea, 2024. Disponible en línia. [Data de consulta 15.5.2024]
https://www.case-research.eu/files/?id_plik=7842

De Dominicis, L.; Dijkstra, L. i Pontarollo, N. *The urban-rural divide in anti-EU vote: Social, demographic and economic factors affecting the vote for parties opposed to European integration*. WP 05/2020. Luxemburg: Unió Europea, 2020.

Rodríguez-Pose, Andrés i Dijkstra, Lewis. «Does Cohesion Policy reduce EU discontent and Euroscepticism?». *Regional Studies*, 55:2, 354-369, 2021.

Rodríguez-Pose, Andrés; Dijkstra, Lewis i Poelman, Hugo. «The geography of EU discontent and the regional development trap». WP 03/2023. Luxemburg: Unió Europea, 2023.